

Arap Baharı'nın Suriye'ye Yansıması ve Türkiye'ye Sığınan Mülteciler (Gaziantep Örneği)*

Syrian Arab Spring Reflection And Turkey Refuge Refugees (Gaziantep Sample)

Veysel KARKIN**
Önder YAZICI***

Öz :

Arap Baharı olarak adlandırılan halk ayaklanmaları birçok İslâm ülkesinde yoğun çatışmalara neden olmuştur. Arap Baharının etkilerinin yoğun olarak hissedildiği ülkelerden biri de Suriye'dir. Suriye de 2011 yılından bu yana devam eden bu çatışmalar neticesinde binlerce insan hayatını kaybederken milyonlarca insan da ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye yönetimi, otoriter yönetim ve bazı dış güçlerin desteğiyle takındığı bu baskıcı tutumu devam ettirmektedir. Muhaliflerin kendi aralarında bölünmeleri ve dış güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri de Suriye'deki bu çıkmazın devam etmesine neden olmaktadır. Sınır komşusu olması dolayısıyla Suriye'deki çatışma ortamından en çok etkilenen ülkelerden biri de Türkiye'dir. Suriye'den Türkiye'ye sığınanların sayısı yüzbinleri geçmiştir. Yaklaşık dört yılı aşkın bir süredir ülkelerinden uzakta yaşamak zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların hayatlarını devam ettirebilmeleri için çok fazla desteğe ihtiyaçları olduğu aşikârdır. Bu çalışmada Suriye'deki etnik çeşitliliğe, suni bölünmelerin sebeplerine, Arap Baharı'nın Suriye'ye yansımalarına ve Türkiye'ye sığınan mültecilerin Türkiye'de hangi şartlarda yaşadıklarına Gaziantep'te yaşayan mültecilerin bir kısmına ulaşılarak yapılan görüşmeler doğrultusunda cevap aranmıştır.

Anahtar kelimeler: Arap Baharı, Suriyeli Sığınmacılar, Suni Bölünme, Suriye, Mülteciler.

* Bu çalışma Suriye iç savaşından kaçanların Türkiye'deki hayatlarını incelemek için yapılmıştır.

** Gaziantep Üniversitesi Tömer, vkarkin_85@hotmail.com

*** Gaziantep Özel Çağdaş Bilgi Anadolu Lisesi, yazici2501@gmail.com

Abstract:

Public uprisings called Arab Spring have caused intense conflicts in many Islam countries. One of the countries where effects of Arab Spring are felt intensely is also Syria. While thousand of people have lost their life, millions of people have had to leave their countries as a result of this uprisings which have continued since 2011 in Syria. Syria administration has made this available pressure attitude by contributions of some external powers and authoritarian administration continued. Divisions among their own opposings and external powers' acting in line with their own interests have caused this dilemma to continue in Syria. One of the countries most affected by the conflicts in Syria because of being border neighbour is also Turkey. The number of Syrian refugees coming to Turkey from Syria has passed a hundred thousand. It is clear that Syrian refugees who have had to live away from their countries for almost more than four years need many supports in order to survive. In this study, ethnic diversity in Syria, reasons of artificial divisions, Arab Spring's reflections on Syria and in which conditions Turkmans taking refugee to Turkey live in Turkey have been looked for answer in accordance with interviews made by reaching to a part of Turkmans living in Gaziantep.

Key words: Arab Spring, Syrian Refugees, Artificial Divisions, Syria, Refugees.

Giriş

2010 yılı Aralık ayında Tunus'ta başlayan ve daha sonra Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün, Yemen, Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan ve Fas'ta meydana gelen küçük ya da büyük halk ayaklanmalarına genel olarak Arap Baharı denilmektedir (Sağsen, 2011). Arap Baharı; Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve eşitlik talepleri doğrultusunda kendi yönetimlerine karşı bir nevi isyan hareketidir.

Arap Baharı diye adlandırılan halk ayaklanmaları birçok ülkede rejim ya da yönetim değişikliği ile sonuçlanmasına karşın Suriye'de değişim ve dönüşüm adına hâlâ bir adım atılamamıştır. Suriye yönetiminin kendi halkına karşı uyguladığı baskıcı tutum ve protestoların kanlı şekilde bastırılması binlerce sivilin hayatını kaybetmesine ve binlercesinin de kendi ülkelerinden kaçmak zorunda kalmalarına sebep olmuştur.

Türkiye'ye sığınan binlerce Suriyeliye Türkiye Cumhuriyeti Devleti Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Osmaniye, Adana, Mardin ve Malatya gibi Suriye sınırına yakın kentlerde barınma kampları oluşturmuştur. Bu sayede binlerce Suriyeli bu kamplarda hayatlarını devam ettirebilmektedir. **10 ilde bulunan 22 kampta 200 bin civarında resmi olarak kalan var kamplarda, tahmini 600 bin kişi var, hatta bu 800 bin bile olabilir** (Taştan, 2013). Bu kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacıların yanısıra şehir merkezlerinde de sayıları binlere ulaşan Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır.

1- SURİYE'DEKİ SUNİ BÖLÜNMELELER VE ETNİK GRUPLAR

Orta Doğu; Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirlerine en çok yaklaştıkları yerleri kapsayan ve birbirine komşu ülkelerin oluşturduğu bölgenin adıdır (Akalin, 2013). Akdeniz'den Pakistan'a kadar uzanır ve Arap Yarımadası'nı kapsar. Bu bölge tarihin ilk çağlarından beri dönemsel olarak değişen kaynakları dolayısıyla sürekli çatışmaların yaşandığı bölge konumundadır. Günümüzdeki anlamıyla ve sınırlarıyla basından, gazete manşetlerinden ve kitaplardan tanıdığımız bugünkü Ortadoğu, İtilaf Devletleri'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında verdikleri kararlardan ve bölgeyi paylaşmak için çizdikleri sınırlardan doğmuştur. Büyük Britanya ile Fransa, Osmanlı İmparatorluğu'nun nispeten sakin eyaletlerinden birini, dünyanın en istikrarsız, uluslararası tartışmalara en açık ve en yoğun çatışmaların yaşandığı bölgelerinden biri haline getirmişlerdir (Fildiş, 2013).

Ortadoğu'nun bir parçası olan Suriye, son yıllarda son derece karışık bir halindedir. Suriye farklı etnik grup, din, mezhep ve inanışları bünyesinde barındıran bir yapıdan oluşmaktadır. Bu yapının içinde ırk olarak Arap, Kürt, Ermeni, Çerkez ve Türk gruplar yer almakla birlikte inanış ve dinleri farklı olan gruplar Suriye'deki bu yapının bir parçasıdır. Genel olarak 1997 yılı tahminlerine göre, nüfusu yaklaşık olarak 16. 137. 899 rakamına ulaşan Suriye, Araplardan ve farklı ırklara mensup olan çeşitli azınlıklardan oluşmaktadır. (Akdemir, 2000) Araplar yaklaşık olarak nüfusun % 90'ını, Kürtler, Türkmenler, Çerkezler, Ermeniler, Süryaniler ve Yahudiler gibi etnik azınlıklar ise, diğer % 10'nu oluşturmaktadır. Bu çeşitlilik içinde halkın %90'ını Araplar, %9'unu Kürtler, %1'ini Ermeni, Çerkez ve Türkmen gruplar oluşturmaktadır (Şen, 2014).

Dinî anlamda Suriye'nin geleneksel hâkim unsurunu Sünnî Araplar oluşturmaktadır. Arapların yaklaşık % 70'i Sünnî mezhebine, diğerleri ise, Alevî (Nusayrî), İsmailî ve Şîî mezheplerine mensupturlar. Arapların içinde Hristiyan olanlara gelince, onlar da Ortodoks Grek Kilisesi'ne, Suriye Ortodoks Kilisesine ya da Katolik Grek Kilisesi'ne bağlı bulunmaktadırlar (Akdemir, 2000). İslami ve Araplık bilinçleri gelişmiş olan Sünnîler Baas rejimine kadar ülkedeki en önemli siyasi ve ekonomik aktör olarak ön planda kalmışlardır.

Dinsel ve kültürel bir grup oluşturan Nusayriler ise daha önceleri dağlık bölgelerde yaşayan köylü kesimden oluşmasına rağmen Baas rejimiyle birlikte ülke siyasetinin hâkimi olmuşlardır. Nusayriler, Baas rejiminin imkânlarını kullanarak ordu başta olmak üzere bürokraside etkili bir güç elde etmişlerdir; önemli bir kesimi de ekonomik alanda söz sahibi olmuşlardır.

Ülkenin güneyinde, özellikle Cebelu-d-Druz'da yaşayan Dürzîler de, zaman zaman ülkenin siyasetinde önemli rol oynamış olan etnik ve dinî bir azınlıktır (Akdemir, 2000). Dürzîler, Baas döneminde siyaset ve ekonomide güçlenme imkânı buldukları halde önemli bir kesimi özerkliklerini muhafaza edebilecekleri bölgelerden çıkmamayı tercih etmişlerdir.

Daha çok şehir merkezlerinde oturan ve orta sınıfı oluşturan Hristiyanlar ise Rum Ortodoks, Rum Katolik, Suriyeli Ortodoks, Suriyeli Katolik ve Marunîlerin oluşturdukları dinî cemaatler halinde yaşamaktadır. Arap milliyetçiliği gibi ideolojik hareketlerin gelişmesinde büyük rol oynamış olan Hristiyanlar ülkedeki entelektüel kesimin de öncülüğünü yapmaktadırlar. (Ataman, 2012).

Nüfusun yaklaşık %9'unu oluşturan Ermeniler ise 1915 yılından sonra Türkiye'den göç etmiş olan Ermenilerin oluşturduğu etnik gruptur. Kendi dillerini konuşurlar, kendi okullarında eğitim görürler, kendi gazetelerini okurlar ve kendi geleneklerini sürdürürler. Ermeniler'in büyük bir kısmı Halep kentinde toplanmışlardır. Çoğunluğu, Ermeni Ortodoks Kilisesine, çok az bir kısmı da Ermeni Katolik Kilisesine bağlıdır. Baasçı Arap milliyetçiliğinden rahatsız olan bazı Ermeniler, özellikle, 1960 ile 1970 yılları arasında başka ülkelere göç etmişlerdir (Akdemir, 2000).

Bölgedeki azınlık gruplarından biri olan Türklerin, bölgeye ilk gelişleriyle ilgili olarak Suriye'ye yönelik ilk Selçuklu fetihleri hakkında bilgi veren en erken kaynaklar Arap, Süryani ve Bizans müellifleri olup, bunlar umumiyetle Suriye'ye ilk Türk girişini kronolojik bakımdan 456/1063-1064 yılına tarihlendirirler. Bu ilk kaynaklara göre mezkûr tarihte Hanoğlu Harun isminde bir Türkmen Beyi'nin önderlik ettiği bin kişilik bir Türkmen kitlesi Halep yöresine gelmiştir ve XIII. yüzyıl Müslüman müelliflerinin kayıtları bu doğrultudadır. (Sevim, 1990) Türkler çoğunlukla Lazkiye ve Halep olmak üzere iki ana bölgede yaşamaktadırlar. Türkler, Araplar arasında asimile olmaya yüz tutmuşlarsa da hâlâ bazı örf ve adetlerini ve dillerini sürdürmeye devam etmektedirler. Türkler de Sünnî mezhebine bağlıdırlar (Akdemir, 2000).

Asimilasyona karşı koyan etnik gruplardan biri de, kuşkusuz, Çerkezlerdir. Bunun sonucu olarak bugün bile kendilerine özgü örf ve adetlerini sürdürmekte ve aralarında kendi dilleriyle konuşmaya özen göstermektedir. Bu yönleriyle Ermenileri yansıtmaktadırlar. Havran'ın kuzeybatısında yaşayan Çerkezler de Sünnî mezhebine bağlı bulunmaktadır (Akdemir, 2000).

Son zamanlarda bölgesel dengelerin değişmesine paralel olarak Suriye'nin geleneksel toplumsal yapısı da değişmeye başlamıştır. Uzun süredir Baas rejiminin kullandığı Araplık, İslamlık, Suriyelilik, Baasçılık ve sosyalizm gibi kavramlar ülke halkının bireysel ve grup aidiyetlerini gözden geçirmesini beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla aile, etnik, dinsel ve bölgesel aidiyetler yerine daha geniş kapsamlı bir kimlik tanımlaması ön plana çıkarılmıştır. Baas döneminde Araplık ve Müslümanlık temelinde oluşturulmaya çalışılan ancak yeterince geliştirilemeyen Suriye ulusal kimliği, 2011 yılında başlayan protestolar dolayısıyla ciddi bir sınavdan geçmektedir. (Ataman, 2012).

2- SUNÎ BÖLÜNMELERE BÜYÜK BRİTANYA VE FRANSA'NIN ETKİLERİ

İtilaf Devletleri'nin bölgeyi işgalinden sonra Filistin Büyük Britanya'ya, geri kalan bölgeler, Suriye ile Lübnan ise Fransa'ya verilmişti. Osmanlı İmparatorluğu'nun Arap eyaletlerinin sınırları aslında Nisan-Mayıs 1916'da imzalanan gizli Sykes-Picot Anlaşması'yla belirlenmişti. 1920 San Remo Konferansında manda yönetimleri karara bağlanmış ardından da Milletler Cemiyeti tarafından onaylanmıştı. Manda yönetimlere izin verilmesinin sonucunda Suriye, Fransa mandası altına girmiştir. Bu manda yönetim döneminde Fransızların Suriye'ye bıraktığı en güçlü siyasi miras, kesin bir politik istikrarsızlıktı. Fransa'nın Suriye'de manda yönetimi döneminde uyguladığı ve Fransız çıkarlarına yönelik suni bölgesel bölünmeler günümüzde Suriye'de yaşanmakta olan çatışmaların ilk tohumlarını toprağa gömmüştür (Fildiş, 2013).

Suriye'nin bugünkü haline gelmesinin nedeni, bölgenin sözde yeniden şekillenmesini üstlenen Büyük Britanya ile Fransa'nın, kurdukları hanedanların, devletlerin ve siyasi sistemin dayanıklılığını sağlayamamaları tam tersine uyguladıkları politikalar sonucu bölgenin sorunlarının içinden iyice çıkılmaz bir hale getirmelerinin bir sonucudur. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında bölgedeki eski düzeni geri dönülemeyecek şekilde yok edip Ortadoğu'daki Türk hâkimiyetini onarılamayacak biçimde yıkmışlardır.

Büyük Britanya ve Fransa 1920'lerde aldıkları kararlarla Büyük Suriye'yi parçalamış, hemen veya sonraki dönemde ortaya çıkan; Lübnan, Suriye, Filistin, İsrail, Ürdün gibi devletlerin sadece boyut ve sınırlarını değil, var olma haklarını da bölgesel bir sorun haline getirmişlerdir. 1920'lerdeki hesaplaşmalar kısmen ya da tamamen geçmişte kalmamıştır, aksine, Suriye'de ve genel olarak Ortadoğu'da sürmekte olan savaşların, anlaşmazlıkların ve yürütülen politikaların merkezinde Büyük Britanya ve Fransa'nın sömürgecilik politikaları yer almaktadır (Fildiş, 2013).

Suriye'deki rejim, ülkedeki siyasal, toplumsal ve ekonomik hayatı baskı altında tutan, milliyetçi, realist ve pragmatik totaliter bir rejim niteliği göstermektedir (Ataman, 2012). Bu yönetim kaos döneminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Fransa'nın 1946 yılında çekilmesiyle, Suriye bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu bağımsızlık Suriye'ye düzen getirmemiş aksine Suriye'de 1950-1960 yılları arasında iki askeri darbe olmuştur. Bu istikrarsız dönem 1963'e gelindiğinde Arap milliyetçiliğini savunan Baas Partisi'nin başa geçmesiyle son bulmuştur (Süer, 2012). Baas Partisi lideri Hafız Esed, demokratik görünümlü otoriter bir rejim kurmuştur. Hafız Esed, yönetime yakın çevresini getirmiştir. Bu sayede yönetim Esed ailesinde kalacaktır, nitekim de öyle olmuştur. Babasının ölümüyle yönetime Beşar Esed gelmiştir. Beşar Esed 2000 de yapılan referandumda oyların %97'sini almıştır. Beşar Esed'in yönetimini sağlamlaştırmasıyla birlikte reform ümitleri de azalmıştır. Öreneğin çok partili sisteme geçme gibi adımlar atılamamış, çoğulculuk, şiddete başvurma, muhalefet arasında birlik ve demokratik değişim ilkeleri üzerinde Müslümanlar, Hristiyanlar, Kürtler ve diğer seküler gruplar ittifak oluşturarak Şam Deklarasyo-

nu'nu ilan etmişler. Fakat Beşar Esed bunun ABD ve İsrail çıkarlarına hizmet ettiğini ileri sürerek muhalif avına çıkmıştır. Basın organlarını baskı altına almış, deklerasyonu imzalayanların bazıları hapse atılmış bazıları da ülkeyi terk etmiştir. Esed'in bu baskıcı tutumu ve kurduğu otoriter yönetim değişen ve gelişen dünyaya ayak uyduramamaya başlamış, yeni taleplere cevap veremez hale gelmiştir (Şen, 2014).

3- ARAP BAHARI VE SURİYE'YE YANSIMASI

Arap coğrafyasında 2010 yılı sonunda başlayan yönetim karşıtı protestolar 21. yüzyılın en önemli tarihî olaylarındanlardır. 2010 yılının Aralık ayında Tunus'ta başlayan isyan dalgası ile İslâm coğrafyası köklü değişikliklerin olduğu bir döneme girmiştir. Tunus'ta işsizlik ve ekonomik sorunlardan dolayı pazarcılık yapan üniversite mezunu Muhammed Bouazzizi isimli gencin kendini yakmasıyla başlayan protestolar ve değişim talepleri Mısır, Libya ve Yemen'de yönetim değişiklikleriyle sonuçlanmıştır. Bu ülkeler dışında birçok Arap ülkesinde halk yönetimlerine karşı protestolar düzenlemeye başlamıştır. Bu halk hareketlerine Arap Baharı adı verilmiştir. Bölgede birkaç yıl içinde öylesine hızlı ve köklü dönüşümler yaşandı ki, yıllardır diktatörlük altındaki Suriye'nin de böylesi bir değişim dalgasına direnmesi mümkün görünmüyordu. Nitekim tüm Ortadoğu'yu kasıp kavuran bu sivil öfke patlaması, 2011 yılı Mart ayından itibaren Suriye'ye de sıçradı (Dağ, 2013). Suriye'de rejim halk ayaklanmalarına karşı büyük direnç göstermekte ve binlerce sivil öldürmektedir. Bölgedeki kargaşa ortamı devam etmekte ve beklenen demokratik ortam bir türlü yerleşmemektedir (Orhan, 2013).

Suriye'de olayların nasıl patlak verdiği konusuna gelince Mart ayının ilk günlerinde başlayan barışçıl gösterilere güvenlik güçlerinin sert müdahalesi, ülkede giderek daha fazla sayıda insanın hayatını kaybettiği bir iç savaşa yol açtı. Olayların fitilini ateşleyen ilk gelişme ise, güneydeki Dera kentinde iki gencin duvar yazıları sebebiyle tutuklanması sonrasında meydana geldi. Yoğun işkencelere maruz kalan gençlerin serbest bırakılması için mensup oldukları aşiretlerin sokağa dökülmesi, kentte gerilimi arttırdı. Gösterilerin ilki 15 Mart 2011'de başkent Şam'da yapıldı. Yaşanan acı olaylara tepki olarak düzenlenen ve "Öfke Günü" olarak adlandırılan gösteri şiddetle bastırılınca, 17 Mart'ta tüm kentlerde insanlar küçük gruplar halinde sokağa döküldü. 20 Mart'tan itibaren çatışmaya dönüşen olaylarda, kentteki Ömeri Camii'ne baskın yapmak isteyen silahlı güçlerle halk arasında çıkan çatışmalarda ilk kan döküldü ve 9 kişi hayatını kaybetti. 24 Mart'ta 20.000'i aşkın kişinin katıldığı gösterilerde hükümet protesto edilirken, bir ay içinde hayatını kaybedenlerin sayısının 50'yi aşması, diğer ülkelerde olduğu gibi, hilefetin tabanını genişletmeye ve olayların tüm ülke çapına yayılmaya başlamasına neden oldu. Tüm uluslararası ve bölgesel sonuçlarına rağmen Suriye rejiminin kanlı iç savaşı sürdürme konusundaki ısrarı, resmi olmayan rakamlarla bir yıl içinde 30.000'e yakın insanın hayatını kaybetmesine neden oldu (Ataman, 2012).

Suriye'deki rejim değişikliği sorunu Tunus veya Libya'daki geçişlerin aksine, çok denklemlili bir yapı göstermektedir. Aralarında İsrail, İran, Türkiye, Suudi Arabistan, Rusya, AB ülkeleri ve ABD gibi ülkelerin bulunduğu bu denklem, sadece ülkenin değil tüm bölgenin geleceğini yakından ilgilendirmektedir. Suriye'nin Ortadoğu siyaseti içinde sahip olduğu özellikli konum, birçok ülkenin bölgesel hesaplarını etkilediğinden her ülke, Suriye'deki aktörler üzerinden kendi kozunu oynamaya çalışmaktadır. Böylesi karışık bir tablodan barış çıkması uzun zaman alacak gibi görünse de Suriye halkının yakın vadedeki ihtiyaçları ile uluslararası aktörlerin uzun vadeli hesapları kimi yerde örtüşmekte kimi yerde çatışmaktadır. Bu açıdan bakılınca, Suriye'deki trajedi olması gerekenden daha fazla uluslararasılaşmış ve değişim dinamikleri olması gerekenden daha fazla edilgenleşmeye başlamıştır. Rejimin ayakta kalmak için geçmişte hiçbir zaman olmadığından daha fazla dış desteğe dayandığı bir dönemde bu gidişin yolu halen dış aktörlerin ikna edilmesinden geçmektedir (Dağ, 2013).

4- BÖLGEDEN KAÇIŞLAR VE TÜRKİYE'YE SİGINAN MÜLTECİLER (GAZİANTEP'TE YAŞAYAN MÜLTECİLER)

Tüm uluslararası ve bölgesel sonuçlarına rağmen Suriye rejiminin kanlı iç savaşı sürdürme konusundaki ısrarı, resmi olmayan rakamlarla bir yıl içinde 30.000'e yakın insanın hayatını kaybetmesine neden oldu. Binlerce insan yaralanırken on binlercesi farklı ülkelere göç ederek mülteci konumuna düştü, daha fazlası da ülke içinde yer değiştirmek zorunda kaldı (Dağ, 2013).

Suriye'de yaşananlardan en çok etkilenen ülke Türkiye olmuş, Suriye'deki istikrarsız siyasi yapı, Türkiye-Suriye arasında büyük bir siyasi krize dönüşmüştür. Türkiye, Suriye'deki isyan karşısında ilk günlerde ihtiyatlı bir politika izlemiş, sessiz kalmayı tercih etmiştir. Ancak ilerleyen günlerde, Suriye rejiminin sivil halka yönelik uyguladığı şiddetin artması ile birlikte, Türkiye, Esad yönetimini halkının taleplerine kulak vermesi konusunda uyarmıştır. Bu uyarı zamanla şiddetini arttırmış, Türk Büyükelçiliğinin Şam'dan geri çekilmesine ve Esad karşıtı muhalif oluşum Suriye Ulusal Konseyine açık bir şekilde destek verilmesine yol açmıştır. Suriye Ulusal Konseyinin merkezi İstanbul olarak kabul edilmiş ve konseyin askeri kanadı olarak hareket eden Özgür Suriye Ordusu'na, Türkiye'nin askeri ve lojistik destek sağladığı iddia edilmiştir. Buna ek olarak Türkiye'nin Hatay ve Şanlıurfa illerinde kurulan çadır kentlerde, rejimin uyguladığı şiddet politikasından kaçan Suriyelilere sığınak sağlamıştır (Orhan, 2013).

YÖNTEM

Araştırma için her biri dörder katılımcıdan oluşan üç odak grup görüşmesi yapılmıştır. Veriler raportör aracılığıyla yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşme 120 dakika sürmüştür. Gruplara 15'er soru sorulmuştur. Görüşmeler yuvarlak masa yöntemiyle yapılmıştır. Katılımcılar kendilerini kısaca tanıtarak görüşmeye başlamışlardır. Görüşmelerin ekonomik durumları kötü, orta ve iyi gruptan eşit şekilde seçilmiştir. Gruplara şu sorular yöneltilmiştir;

1. Ne kadar zamandır Gaziantep'te ikamet ediyorsunuz, Gaziantep şehri hakkında neler düşünüyorsunuz?
2. Gaziantep'te ikamet ettiğiniz sürede Türkiye ve Türk halkı hakkındaki düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu? Olduysa hangi konuda ne gibi değişiklikler oldu?
3. Gaziantep'e geldiğinizde dil sorunu yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu sorunu nasıl atlattınız?
4. Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin eğitim sorunlarını nasıl çözüyorsunuz?
5. Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin sağlık sorunlarını nasıl çözüyorsunuz?
6. Gaziantep'e geldikten sonra herhangi bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız hangi işte çalıştınız? Çalışma koşulları hakkında neler düşünüyorsunuz? Ekonomik sıkıntınızı nasıl çözüyorsunuz?
7. Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin sosyal hayatında ne gibi değişiklikler oldu?
8. Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin dinî hayatında herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bu sorunlar nelerdir?
9. Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin şehir hayatıyla herhangi bir uyum problemi oldu mu? Olduysa bu problemler nelerdir?
10. Gaziantep'e geldikten sonra sosyal hayatınızı (düğün, cenaze merasimi, sünnet v.b.) Suriye'deki gibi yaşayabiliyor musunuz?
11. Memleketinizden uzaktayken en çok özlem duyduğunuz şeyler nelerdir?
12. Suriye'de savaş sona erdiği zaman ne yapmayı düşünüyorsunuz?
13. Gaziantep'e Türkiye'nin başka bir şehriden mi geldiniz? Geldiyseniz nedeni nedir?
14. Suriye'de yaşadığınız savaş sırasında ırkınızdan dolayı herhangi bir olumsuz muamele ile karşılaştınız mı?
15. Varsa ekleyeceğiniz konular...

Not: Mülteci 1, Mülteci 2, Mülteci 3, Mülteci 4 birinci odak grup; Mülteci 5, Mülteci 6, Mülteci 7, Mülteci 8 ikinci odak grup; Mülteci 9, Mülteci 10, Mülteci 11, Mülteci 12 üçüncü odak grup olarak belirlenmiştir ve isimleri saklı tutulmuştur.

GÖRÜŞMELERDE SORULAN SORULARA VERİLEN CEVAPLAR

1- Ne kadar zamandır Gaziantep'te ikamet ediyorsunuz, Gaziantep şehri hakkında neler düşünüyorsunuz?

Bu soruya 1. grup Mültecilerin verdiği cevaplar arasında farklılıklar görülmüştür. Mülteci 1, dört aydır Gaziantep'te yaşadığını, Gaziantep'i sevdiğini fakat hâlâ alışmadığını söylerken Mülteci 2, iki yıldır Gaziantep'te olduğunu; Mülteci 3 ve Mülteci 4, dört yıla yakın zamandır Gaziantep'te yaşadığını belirtmişlerdir. Dört kişi de Gaziantep'te yaşamın pahalı olduğunu belirtmişlerdir. 2. grup aynı soruya yakın cevaplar vermiş yine aynı şekilde pahalılıktan söz etmişlerdir.

2- Gaziantep'te ikamet ettiğiniz sürede Türkiye ve Türk halkı hakkındaki düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu? Olduysa hangi konuda ne gibi değişiklikler oldu?

Bu soruya 1. gruptan Mülteci 3 dışında kimse olumsuz bir durumdan bahsetmezken Mülteci 3, akrabalarına güvenerek Gaziantep'e geldiğini fakat yeteri kadar yardım görmediğini söylemiştir. Aynı konuda 2 gruptan Mülteci 5, Mülteci 6 ve Mülteci 7 söylemde bulunmuştur. Bu soruya diğer gruptaki kişiler olumlu dönütler vermişler Gaziantep ve Türk insanının hoşgörülü olduklarını belirtmişlerdir.

3- Gaziantep'e geldiğinizde dil sorunu yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu sorunu nasıl atlattınız?

Üç grubunda tamamına yakını bu soruya sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

4- Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin eğitim sorunlarını nasıl çözüyorsunuz?

Bu soruya verilen cevaplarda farklılıklar görülmektedir. Maddi durumu iyi olan üçüncü gruptaki mültecilerin daha çok özel eğitim kurumlarını tercih ettikleri görülmüş fakat birinci ve ikinci gruptakilerin Millî Eğitim Bakanlığının düzenlediği misafir öğrenci kapsamında devlet okullarında eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Gaziantep Üniversitesi TÖMER'inin yapmış olduğu Türkçe Eğitimi derslerine birçoğunun çocuklarını gönderdiği ya da göndermek istediği tespit edilmiştir.

5- Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin sağlık sorunlarını nasıl çözüyorsunuz?

Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında Gaziantep'e geldikleri ilk zamanlarda bu konunun oldukça karmaşık olduğu ve zorlandıkları fakat son zamanlarda hastanelere kabulde çok sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Valilikçe verilen "Misafir Kimlik Kartları" aracılığıyla hastaneleri kullanabildiklerini belirtmişlerdir.

6 - Gaziantep'e geldikten sonra herhangi bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız hangi işte çalıştınız? Çalışma koşulları hakkında neler düşünüyorsunuz? Ekonomik sıkıntınızı nasıl çözüyorsunuz?

Bu soruya birinci grubun tamamı evet cevabı vermiştir. Restoran, kuaför, ayakkabı fabrikası ve dokumacılıkta çalıştıklarını belirtmişlerdir. İkinci gruptan Mülteci 7 çiftlikte çalıştığını söylemiş, Mülteci 8 de kendisine ait bir terzihane kurduğunu söylemiştir. Üçüncü gruptan Mülteci 9, Mülteci 10 ve Mülteci 12 ticaretle uğraştıklarını belirtmişlerdir. Birinci ve ikinci grubun tamamı işlerinden memnun olduklarını fakat karşılığında verilen ücretin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Görüşülen kişilerin tamamına yakını Türk vatandaşları ile aynı haklardan yararlanmadıklarından yakınmışlardır.

7- Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin sosyal hayatında ne gibi değişiklikler oldu?

Bu soruya da farklı cevaplar alınmıştır. Suriye ve Türkiye'deki hayat şartlarının sosyal hayata adapte olmalarına engel olduğunu belirtmişlerdir. Üç grubun da üyelerinin tamamına yakını Suriye'deki sosyal hayatlarının Türkiye'dekinden daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

8- Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin dinî hayatında herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bu sorunlar nelerdir?

Bu soruya verilen cevaplara baktığımızda İslâm dışında bir dine mensup olanla karşılaşmadığımız için üç grup da herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

9- Gaziantep'e geldikten sonra sizin ve aile bireylerinizin şehir hayatıyla herhangi bir uyum problemi oldu mu? Olduysa bu problemler nelerdir?

Bu soruya üç grup üyelerinin çoğunluğu herhangi bir uyum sorunu yaşamadıklarını belirtmekle birlikte oradaki komşuluk ilişkilerini burada bulamamaktan yakınanlar olmuştur.

10- Gaziantep'e geldikten sonra sosyal hayatınızı (düğün, cenaze merasimi, sünnet v.b.) Suriye'deki gibi yaşayabiliyor musunuz?

Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında üç gruptan on iki mülteci hayır cevabını vermiştir.

11- Memleketinizden uzaktayken en çok özlem duyduğunuz şeyler nelerdir?

Birinci gruptan Mülteci 1 vatanını, Mülteci 2 ailemden geride kalanları, Mülteci 3 komşularımı ve evimi, Mülteci 4 şu anda görüşemediği dostlarını; ikinci gruptan Mülteci 5 evimi ve komşularımı, Mülteci 6 yakınlarımı, Mülteci 7 vatanımı, Mülteci 8 vatanımı; üçüncü gruptan Mülteci 9 hiçbir şeyi, Mülteci 10 hiçbir şeyi özlemiyorum, arada gidip geliyorum, Mülteci 11 sevdiğilerim orada kaldılar, Mülteci 12 hiçbir şey, demişlerdir.

12- Suriye'de savaş sona erdiği zaman ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Üç grubun da bu soruya verdikleri cevaba bakıldığında çoğunluğun savaş bitince geri dönmek istedikleri anlaşılmaktadır. Fakat ikinci gruptan Mülteci 5 ve üçüncü gruptan Mülteci 9 geri dönmek istemediklerini söylemişlerdir.

13- Gaziantep'e Türkiye'nin başka bir şehrinden mi geldiniz? Geldiyse nedenidir?

Bu soruya verilen cevaplara bakıldığı zaman çoğunlukla doğrudan Suriye'den Gaziantep'e gelmişlerdir. Bunun dışında az da olsa Şanlıurfa, Mardin gibi kamplardan uyum sağlayamadıklarından Gaziantep'e geldiğini söyleyenler de mevcuttur.

14- Suriye'de yaşadığınız savaş sırasında ırkınızdan dolayı herhangi bir olumsuz muamele ile karşılaştınız mı?

Bu soruya verilen cevap çoğunlukla hayırdır.

15- Varsa ekleyeceğimiz konular...

Bu soruya verilen cevaplara bakıldığından çoğunlukla "yok" olduğunu görmekteyiz. Bazıları genellenmekten şikâyetçilerdir. Bazıları da Türk halkına kendilerine kucak açtıkları için minnettar olduklarını dile getirmişlerdir.

SONUÇ

Gaziantep'te kamplar dışında yaşayan Suriyeli mültecilerle yapılan görüşmeler sonucunda mültecilerin hangi koşullarda yaşadıkları, dil ya da dinî yaşayışları konusunda ne gibi zorluklarla karşılaştıkları, eğitim sorunlarını nasıl çözdükleri, hayatlarını nasıl idame ettirdikleri, Türk halkının kendilerine nasıl davrandıkları, geçimlerini nasıl sağladıkları, Suriye iç savaşı bitince ne yapmayı düşündükleri... Gibi konularda anket çalışması yapılmış bu konularda yaşanan sıkıntıların cevapları aranmıştır.

Bu çalışma kapsamında Suriyeli sığınmacılar için neler yapılabileceği konusunda ipuçları edinilmeye çalışılmıştır. Sorulara verilen cevaplara bakıldığı zaman genel kanı olumlu olsa da Türkiye'de yaşam standartlarının yüksek olması dolayısıyla yaşanan birtakım güçlükler olmaktadır. Mülteciler çoğunlukla vatanlarına, Suriye'deki yaşamlarına, sosyal ilişkilerine vb. birçok şeye özlem duymaktadırlar. Duygusal yönde oluşan bu boşluk geçmişlerine duydukları özlemi yoğun şekilde yaşamalarına sebep olmaktadır. İç savaş biter bitmez ülkelerine dönmek istemeleri muhtemelen bu özlemden kaynaklanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akalın, H. (2009) “**Türkçe Sözlük**”, (haz.) TDK, Ankara, 512.
- Orhan, O. (Mart 2013) “**Suriye Türkmenleri: Siyasal Hareketler ve Askeri Yapılanma**”, Ortadoğu Analiz, cilt: 5, (Sayı: 51), 56.
- Sevim, A. , (1990) “**Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi**”, TTK, Ankara, 35-36.
- Akdemir, S. , (2000) “**Suriye'deki Etnik ve Dinî Yapının Siyasi Yapının Oluşmasındaki Rolü**”, Avrasya Dosyası, Ankara, 203.
- Ataman, M. , (Nisan 2012) “**Suriye'de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi, Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum**”, SETA Rapor, 11.
- Süer, B. , (2012) “**Suriye'de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi**”, Akademik Ortadoğu, Cilt 6, (Sayı 2), 4.
- Şen, Y. , (2014) “**Suriye'de Arap Baharı**”, Yasama Dergisi, İstanbul, 57-59.
- Dağ, A. E. , (2013) “**Suriye Bilad-İ Şam'ın Hazin Öyküsü**”, İHH, İstanbul, 86-89.
- Orhan D. D. , (2013) “**Ortadoğu'nun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasinin Geleceği**”, Atılım Sosyal Bilimler Dergisi 3, (1-2). , 26.
- Sağsen, İ. , (Temmuz, Ağustos 2011) “**Arap Baharı, Türk Dış Politikası ve Dış Algılaması**”, Orta Doğu Analiz, cilt: 3, Sayı: 31-32. , 57-60.

- Taştan, N. , (Eylül 2013) “**Koordinatör vali Veysel Dalmaz ile görüşme**”, İHD Sınır Raporu.

KAYNAK KİŞİLER

Hıba AL CUMAA, (Homs, 1988)

Arwa AL CUMAA, (Humus, 1992)

Norhan KHAN, (Homs, 1991)

Nesrin AHMAD, (Şam, 1996)

Fatma HÜSEYİN, (Halep, 1984)

Şerife KURT, (Halep, 1988)

Şükrü MİRHAÇ, (Halep, 1985)

Hatice KIZIK, (Halep, 1983)

Said MUSTAFA, (Halep, 1981)

Fatma FATİH, (Halep, 1986)

Gharam Mohammad TÜRKMANİ, (Daraa, 1994)

Fahri MAHLO, (Munbuç, 1974)

